

Стара програма	Яценко Т.О. і колектив авторів	Заболотний О.В. і колектив авторів	Пастушенко Н.М., Чумарна М.І.
8 клас			
<p>Історичні пісні: 2 (на вибір) + 2 (на вибір з 4) Пісні Марусі Чурай: 3 Думи: 1 Вірші: 13+на вибір з 9 сучасних Поема: 1 Трагікомедія: 1 Оповідання: 2 Повісті: 3 Повість-казка: 1</p>	<p>Історичні пісні: 2 + з 4 на вибір (про визвольні змагання ХХ ст.) Народний переказ: 1 Дума: 1 Билина: 1 Давньоукраїнська оригінальна проза: 1 ("Повчання дітям" (скорочено)) Уривки з Біблії: 3 Вірші: 10 + на вибір з 3 Балади (авторські): 1 + з 3 на вибір (сучасні) Байки: 1 + на вибір Співомовки: 2 Комедії: 2 Оповідання: 2 Повісті: 7 (усі – скорочено або в уривках) Роман: 1 (скорочено)</p>	<p>Історичні пісні: 4 Пісні Марусі Чурай: 2 Дума: 1 Вірші: 8 + 2 на вибір Поема: 2 Байки: 3 Гуморески: 4 Комедії: 1 Оповідання: 8 Повісті: 2 повністю, 3 скорочено або в уривках Повість-казка: 1</p>	<p>Історичні пісні: 3 Соціально-побутові (козацькі): 3 Пісні Марусі Чурай: 3 Думи: 3 Літописи: уривки на вибір Вірші: 22 Байка: 1 Повісті: 3 (повністю) Роман: 1 (уривки – 2 розділи) Роман у віршах (подано як поему): 1 (уривки) Оповідання: 1 Новела: 1</p>
<p>Вступ. Художня література як одна з форм духовної діяльності людини. Функції художньої літератури. Багатозначність художнього образу. Різновиди образів (образ-персонаж, образ-символ, словесні, зорові, слухові тощо). Аналіз художнього твору. Усна народна творчість. Українські історичні пісні. Пісні про звитяжну боротьбу козаків із турецько-татарськими нападниками: <u>«Зажурилась Україна»</u>, <u>«Та, ой, як крикнув же козак Сірко»</u> (на вибір <u>учителя</u>); про боротьбу проти <u>соціального та національного гніту</u>: <u>«Ой Морозе, Морозенку»</u>, <u>«Максим козак Залізняк»</u>, <u>«Чи не той то Хміль»</u>, <u>«За Сибіром сонце сходить»</u> (2 твори на вибір <u>учителя</u>). Образи історичних осіб, лицарів-оборонців рідної землі, створені народною уявою.</p>	<p>Вступ (1 година). Художній твір в історико-культурному контексті доби. Літературно-мистецькі епохи, основні напрями, течії та стилі в українській культурі (огляд). Прадавня Україна в дзеркалі літератури (3 години). Культура й віра прадавніх українців. Погляди прадавніх українців на світ і місце людини в ньому. Основні риси дохристиянських вірувань наших предків, відображені у фольклорі та літературі (огляд). <u>Іван Білик «Дарунки скіфів»</u>. Творчість письменника – майстра історичної прози. Художня розповідь про похід Дар'явауша у Скіфію в оповіданні «Дарунки скіфів».</p>	<p>Вступ. Література та художній образ. Класифікація (різновиди) образів. Розділ 1. Прочитайте знову тую славу На струнах кобзи, ліри та бандури. Народні історичні пісні. Тематичні групи історичних пісень. Народні пісні про боротьбу козаків із нападниками <u>«Зажурилась Україна»</u>, <u>«Та, ой, як крикнув же козак Сірко»</u>. Зображення страждань українського народу від нападів кочівників, заклик до оборони рідної землі. Уславлення мужності, винахідливості, рішучості козака Сірка та його війська. Народні пісні про боротьбу проти соціального й</p>	<p>Вступ. Література як світ цінностей, ідей та ідеалів. Вплив читання на формування світогляду читача, розвиток його уяви та творчості. Читання художньої літератури в епоху розвитку технологій: виклики і способи їх подолання. Розділ 1. Ідеї та ідеали. Історичні пісні <u>«Ой Морозе, Морозенку»</u>, <u>«Максим козак Залізняк»</u>, <u>«Чи не той то Хміль»</u>. Відображення історичних подій козацької доби, оспівування героїчних постатей народних героїв. Поетика історичних пісень. Козацькі пісні <u>«Ой на горі вогонь горить»</u>, <u>«Ой по синьому морі»</u>, <u>«Стоїть явір над водою»</u>. Тема прощання з рідними</p>

Пісні Марусі Чурай «Засвіт встали козаченьки», «Віють вітри, віють буйні», «Ой не ходи, Грицю». Легендарна поетеса з Полтави. Трагічна історія її життя. Пісні, що стали народними. Їхня популярність, фольклорна основа, народнопоетичні образи.

Українські народні думи. «Маруся Богуславка». Героїчний епос українського народу. Різновиди дум (історико-героїчні, соціально-побутові). Кобзарі та лірники – виконавці народних дум (О. Вересай, Г. Гончаренко, М. Кравченко та ін.). Сучасні виконавці: Василь та Микола Литвини, Василь Нечеп. Національна капела бандуристів України. Жанрова своєрідність, історична основа, героїчний зміст дум. Специфічність поетичної форми, ритму. Проблема вибору, душевна роздвоєність Марусі Богуславки між любов'ю до рідної землі та становищем дружини турецького вельможі («Маруся Богуславка»).

Світ української поезії.

Тарас Шевченко. «Думи мої, думи мої...» (1847), «Ой три шляхи широкі...», «Мені однаково, чи буду...». Життєпис поета (участь у Кирило-Мефодіївському братстві, арешт, перебування в казематі, заслання). Усвідомлення власної місії поета. Роздуми автора про власну долю, долю України, плинність, скороминущість життя людини на землі, про її долю.

Леся Українка. «Давня весна», «Хотіла б я піснею стати...», «Давня казка». Життя поетеси, її мужність і сила духу. Потужне ліричне начало, романтичність, волелюбність, оптимізм, мрія і дійсність як провідні

історичне підґрунтя твору. Причини зацікавленості перського царя Скіфією. Картини життя і побуту персів і скіфів, їхні взаємини. Мудрість і поміркованість скіфів у протистоянні з багатотисячним військом.

Дмитро Кремень «А де ж те скіфське золото?». Історична тема у творчості поета. Проблема історичної пам'яті, її актуальність. Образ давньої Скіфії у вірші. Особливості авторського стилю.

Київська Русь, її культура та письменство (5 годин). Усний народний епос. Старини (билин). Поставання й самоствердження Руської держави. Теми та мотиви старин (билин) різних циклів, художні особливості (огляд). «Старина про Ілля Муромця та Соловія». Композиція і сюжет твору. Образ київського богатиря Іллі Муромця – оборонця рідної землі, його сила і мужність. Другорядні персонажі, їх характеристика. Мова і стильові особливості старини. Своєрідність давнього українського письменства. Періоди розвитку давньої літератури, її світоглядні, естетичні, мовні особливості. Письменство як частина культури Київської Русі, його стилі та жанри (огляд).

Володимир Мономах «Повчання дітям» (скорочено). Жанр повчання. Духовний

національного гніту «Ой Морозе, Морозенку», «Чи не той то хміль». Образ лицаря-страдника та мотив уславлення подвигу патріотів, що віддали життя за визволення народу, в пісні «Ой Морозе, Морозенку».

Оспівування перемоги козацького війська в битві під Жовтими Водами в пісні «Чи не той то хміль». Образ Богдана Хмельницького. Художні особливості українських народних історичних пісень.

Пісні Марусі Чурай. Пісні «Засвіт встали козаченьки», «Ой не ходи, Грицю...». Символічне значення творчості полтавської піснярки в житті українського народу. Популярність пісень Марусі Чурай, їхня фольклорна основа, народнопоетичні образи.

Твори для додаткового читання (на вибір учителя / учительки): Маруся Чурай «Віють вітри, віють буйні», Семен Климовський «Їхав козак за Дунай», народні пісні «Максим козак Залізник», «За Сибіром сонце сходить», «Ой по під гай зелененький», «Ой ти, ниво моя, ниво», «Розлилися круті бережечки», «Пісня про Байду», «Ой полети, ой полети, чорная галко...». Героїчний епос. Українські народні думи. Жанрова своєрідність, історична основа, героїчний зміст дум. Різновиди дум (історико-героїчні,

людьми, роздуми про долю в чужій стороні. Трагічні мотиви передчуття смерті.

Маруся Чурай. «Засвіт встали козаченьки», «Ой не ходи, Грицю», «Летить галка через балку». Маруся Чурай — легендарна народна поетка і піснярка. Мотиви нещасливого кохання, зради у ліричних піснях Марусі, патріотизм, співпереживання за долю України у піснях, що стали улюбленими серед українського козацтва.

Думи – унікальний витвір українських «гомерів», просвітителів народу. Кобзарі та лірники – носії духовних заповітів (О. Вересай, Г. Гончаренко, М. Кравченко та ін.). Сучасні виконавці: Василь та Микола Литвини, Василь Нечеп, Тарас Компаніченко.

Національна капела бандуристів України. Жанрова своєрідність, історична основа, морально-виховний та історичний зміст дум. Специфічність поетичної форми, ритму. Дума «Плач невільників».

Страждання козаків у турецькій неволі. Поетика думи. Дума «Буря на Чорному морі». Сила молитви та покаяння. Моральні цінності. Художні особливості твору. Дума «Маруся Богуславка». Образ вільнолюбної українки, яка свою гідність і честь ставить

<p>мотиви її поезії. Тема гармонійного єднання людини з природою. Ідея вільної творчості, духовної свободи людини. Проблеми і мотиви: роль митця в суспільстві, служіння музи й народів, суть людського щастя, вдячності (ліро-епічна поема «Давня казка»).</p> <p><u>Володимир Сосюра. «Любіть Україну!»</u>. «Осінь» («Облітають квіти, обриває вітер...»). «Васильки». Коротко про поета. Патріотичні, інтимні, пейзажні мотиви його творів. Любов до Батьківщини як важливий складник життя людини («Любіть Україну!»). «Васильки» – зразок інтимної лірики. Щирість ліричного самовираження в поезії «Осінь» («Облітають квіти, обриває вітер...»).</p> <p><u>Володимир Підпалій. «...Бачиш: між трав зелених...»</u>, «Зимовий етюд». Ідея гуманізму, людяності, бережливого ставлення до природи. Незбагненна краса світу, патріотичні почуття, передані словом. Багатозначність і змістова глибина художніх образів («Зимовий етюд»).</p> <p><u>Василь Голобородько. «З дитинства: дощ»</u> («Я уплетений...»), «Наша мова», «Теплі слова»**. Самобутня постать поета в українській літературі. Наскрізний патріотизм, філософічність, фольклорна основа його поезій, народознавчі аспекти. Оригінальність і простота висловлення глибоких почуттів, важливих думок. Із сучасної української поезії кінця ХХ – початку ХХІ ст. (на вибір). <u>В. Герасим'юк («Чоловічий танець»)</u>. <u>І. Малкович («З янголом на плечі», «З нічних молитов»)</u>. <u>А. Мойсієнко («Жовтень жовті жолуді»)</u>. <u>І. Павлюк («Дівчинка»)</u>, «Вертатись</p>	<p>заповіт київського князя нащадкам. Втілення у творі моральних принципів і традицій княжої доби. Образ Київської Русі в сучасній українській літературі. Твори сучасних письменників про княжу добу, їх актуальність.</p> <p><u>Раїса Іванченко «Ярославни»</u>. Розповідь про письменницю та її історичну прозу. Історична основа оповідання. Взаємини Київської Русі в часи князя Ярослава з європейськими державами. Значущість освіти та виховання князівен для утвердження авторитету держави. Образ Київської Русі у творі.</p> <p>Заповідь любові: Біблія й українська література (8 годин). Біблія – одна зі священних книг людства: історія створення, автори, побудова, жанрова структура (огляд). <u>«Євангеліє від Матвія»</u> (заповіді 22: 34-40; 25:31-40). Постать Ісуса Христа. Ключові заповіді християнства – основа загальнолюдської моралі. <u>Апостол Павло з Тарсу «Перше послання до коринтян»</u> (глава 13). Місіонерські подорожі святого. Славень любови апостола Павла, християнський заклик до єдності. <u>«Євангеліє від Луки»</u>. <u>Притча про блудного сина – глава 15: 11-24</u>, морально-філософський підтекст твору. Біблія й українська література. Переклади Біблії</p>	<p>соціально-побутові). Виконавці народних дум. <u>«Дума про Марусю Богуславку»</u>. Історична основа твору. Образ Марусі Богуславки, її душевна роздвоєність між любов'ю до рідної землі та становищем дружини турецького вельможі. Почуття братерства в думі. Простота й поетична піднесеність мови. Твори для додаткового читання (на вибір учителя/вчительки): народні думи <u>«Втеча трьох братів із города Азова, з турецької неволі»</u>, <u>«Дума про козака Голоту»</u>, <u>«Дума про Самійла Кішку»</u>, <u>«Дума про Олексія Поповича»</u>, <u>«Буря на Чорному морі»</u>.</p> <p>Бути українцем / українкою. <u>Раїса Іванченко. Оповідання «Ярославни»</u>. Короткі відомості про письменницю. Реальні та вигадані події, що передають дух середньовічної доби. Художнє осмислення знакових в історії Русі-України історичних фактів, що мали міжнародний резонанс, та художня інтерпретація головних героїв твору. Роль Ярослава Мудрого в розбудові держави та взаємини Русі-України з європейськими державами. Значущість освіти й виховання князівен для утвердження авторитету держави. Мотив пробудження історичної пам'яті нації.</p> <p>ПЧ: Андрій Чайковський</p>	<p>вище за життя. Перегук з історичною постаттю Насті Лісовської (Роксолани). Прославлення вільнолюбної та гордої вдачі українців, утвердження ідеалів істинної краси людської душі.</p> <p>Розділ 2. Цінності часу і вічні цінності. Українська література епохи бароко (XVI–XVIII ст.): загальна характеристика. Історична література. <u>Козацькі літописи (Самовидця, Граб'янки й Величка)</u>: тематика та жанрові особливості. <u>Аналіз витягів з літописів (на вибір)</u>. Барокова поезія. <u>Панегірики. Іван Величковський. Фігурні (курйозні) вірші. Семен Климівський. Пісня «Їхав козак за Дунай»</u>. Мотив розлуки козака з коханою дівчиною. Композиційні особливості твору. Григорій Сковорода. Огляд життя і творчості. <u>«Всякому місту – звичай і права»</u> (із книги «Сад божественних пісень»). <u>“De Libertate”</u>. Ідейно-художній аналіз віршів. <u>Байка «Бджола та Шершень»</u>. Тема та ідея твору. Особливості побудови. Мораль («сила») байки. Художні особливості твору. Іван Мазепа. Вірш «Дума». Відображення у творі політичної ідеології Івана Мазепи,</p>
--	---	---	---

пізно», «Асоціації»), Г. Кирпа («Мій ангел такий маленький...»), «Коли до вас темної ночі...»). Розмаїття сучасної лірики. Глибоке бачення

поетами-сучасниками проблем української мови, національної культури; прагнення зазирнути у світ душі звичайної людини, осмислити її призначення та сенс життя. Поєднання в поезіях глибинної історичності бачення світу із відчуттям сучасної присутності в ньому.

Національна драма.

Іван Карпенко-Карий. Короткі відомості про життя і творчість видатного українського драматурга. Трагікомедія «Сто тисяч» – класичний вірсець українського «театру корифеїв». Проблема влади грошей, бездуховності людини, засліпленої прагненням до наживи. Засоби сатиричного змалювання.

З української прози.

Михайло Коцюбинський. «Дорогою ціною». Коротко про письменника. Пригодницький, романтичний сюжет повісті. Вічний тип шукача правди. Проблема волі людини та можливостей її здобуття. Втеча Остапа й Соломії з кріпацької неволі – протест проти будь-якого насильства над людиною. Кохання Остапа й Соломії як центральний мотив у творі. Його непереможна сила, що рухає вчинками, поведінкою, вибором героїв. Час і вічність у повісті, символічні образи. Романтичність, мужність і сила волі української жінки Соломії.

Олександр Довженко. «Ніч перед боєм». Видатний український кінорежисер і письменник. Його

українською мовою. Біблійні сюжети в українській літературі (огляд).

Б.-І. Антонич «Різдво». Коротка розповідь про письменника. Різдвяні образи-символи у вірші. Художня майстерність твору.

Ліна Костенко «Давидові псалми. Псалом 1». Біблійні мотиви у творчості письменниці. Ідея праведного буття особистості.

Протистояння добра і зла в житті людини. Художні особливості вірша.

Ігор Жук «Пісня Йосипа». «Гетсиманський сад. Відповідь сина».

Коротка розповідь про письменника-барда. «Пісня Йосипа» – образний переспів біблійної історії. Художній прийом сну головного героя. Своєрідність поезії. «Гетсиманський сад. Відповідь сина». Проблема морального вибору людини. Образи-символи в поезії, її художні особливості.

Дзвінка Матіяш «Мене звати Варвара» (уривки). Коротка розповідь про письменницю.

Актуальність біблійної теми у психологічній повісті «Мене звати Варвара». Сюжет твору. Характеристика головної героїні. Постать меценатки Варвари Ханенко як утілення християнської добротності. Різдвяні дива у повісті.

«Сагайдачний», Раїса Іванченко «Гнів Перуна», Софія Наумович «Королева», Юрій Хорунжий «Мелодії кам'яної гори», Ярослав Яріш «Самійло», Сергій Плачинда «Роксолана», Марія Морозенко «Іван Сірко – славетний кошовий», Дзвінка Матіяш «Мене звати Варвара», Володимир Рутківський «Сині Води».

Ганна Черінь. Збірка «Листування»

(«Початок листування», «Дідусева відповідь», «Писання йде нелегко», «Другий лист Івася», «Листування з Євгеном», «Уже не буде листів від дідуся...»).

Короткі відомості про письменницю.

Формування любові до України, до рідної мови в тих, хто живе за кордоном. Щирість почуттів головного героя, готовність пізнавати своє коріння, стати частиною рідного народу. Роль батьківського й материнського виховання. Листування як жанр.

Богдан Лепкий. Вірш «Журавлі»*****

Короткі відомості про митця. Мотив розлуки з рідною землею. Експресивність, максимальна точність відображення почуття людини, яку доля закинула в чужий край. Образ ліричного героя. Зорові та слухові образи поезії.

Розділ 2. Про що (не) мовчить казка

Духовна свобода та самобутність.

документальне відображення трагічної долі України в XVII ст. Заклик до національної єдності України й утворення незалежного українського державно-політичного проводу. Ідейно-художній аналіз поезії.

Художні твори про козацьку добу Андрій Чайківський.

Героїко-романтична повість «За сестрою».

Коротка біографічна довідка про автора.

Абсолютні та сімейно-родинні цінності у творі. Трагічна доля українських дітей, брата і сестри, що їх розлучила неволя.

Особливості створення захопливого образу українського підлітка, що не кориться лихій долі. Оспівування мужності, безстрашності, відповідальності, відваги, кмітливості Павлуся.

Почуття людської гідності, вірність християнській вірі. Уміння досягати поставленої мети і жертвна любов героя. Родинні цінності, любов до батьківщини; відповідальність.

Композиція і сюжет твору. Особливості жанру.

Пантелеймон Куліш «Чорна рада».

Розділи XIII, XIV.

Короткі біографічні відомості про письменника – першого українського літературного критика, перекладача, просвітителя.

Історична основа й

оповідання про один із періодів Другої світової війни. «Ніч перед боєм» – твір про героїзм, самовідданість, патріотичні почуття українців. Образи діда Платона і діда Савки. Їхній моральний урок для солдатів.

Ніна Бічуя. «Шпага Славка Беркути». Повість про школу й проблеми дорослішання, про роль батьків у вихованні дітей. Образи Славка Беркути, Юлька Вашука, Стефка Вуса та Лілі Теслюк.

«Максимальне навантаження» як вияв моральності та відповідальності в житті. Проблема особистості в сучасному світі. Особливості композиції твору.

Володимир Дрозд. «Білий кінь Шептало». Проблема свободи і неволі, особистості й натовпу, дійсності та мрії, людини в суспільстві, її знеосіблення.

Юрій Винничук. «Місце для дракона». Повість-казка про сучасний світ, у якому й досі живуть «драконячі закони». Парадокс: дракон Грицько – поет і християнин. Проблематика твору: роздуми про добро і зло, вірність і зраду, доцільність самопожертви.

Український гумор.

Валентин Чемерис. «Вітька + Галя, або Повесть про перше кохання».

Гумористична повість про життя і пригоди школярів із села Великі Чаплі: дружбу і перше кохання, вірність і перший поцілунок, дуель і перше побачення. Дитячі проблеми в дорослому житті, передані засобами гумору.

Література рідного краю. Ознайомлення із творами письменників-земляків.

Література козацької України (6 годин). Україна в добу ренесансу й бароко. Суспільно-культурне відродження: козацтво, братства. Розквіт і занепад XVIII ст. (огляд). Український народний героїчний ліро-епос. Народні думи. Думи як унікальний жанр українського фольклору, їх жанрово-стильові особливості. Основні риси.

Історико-героїчні та соціально-побутові думи.

Українське кобзарське мистецтво. «Дума про Олексія Поповича» (за вибором учителя/вчительки).

Сюжет. Образ головного героя, його характеристика.

Проблематика думи.

«Дума про Марусю Богуславку» (за вибором учителя/вчительки).

Історична основа твору. Тема жіночої долі. Образ Марусі Богуславки.

Популярність сюжету думи в українському письменстві. Народні історичні пісні. Художні особливості, спорідненість із іншими видами фольклору, тематичні групи.

Пісні про звитяжну боротьбу козаків із кочівниками (за вибором

учителя/вчительки).

«Ой як крикнув же козак Сірко».

Легендарна постать славетного кошового отамана. Захоплення подвигом козаків-запорозців – захисників рідної землі.

Леся Українка. Поема

«Давня казка». Короткі відомості про письменницю. Ідея вільної творчості, духовної свободи людини. Проблеми й мотиви: роль митця в суспільстві, служіння музі й народові, суть людського щастя, вдячності. Високе покликання поета, його свідоме служіння народові. Гідність; гордість і гордіня; особиста свобода та її межі; людське щастя. Композиція і сюжет твору. Іронія у творі.

Володимир Дрозд. Оповідання «Білий кінь Шептало».

Короткі відомості про митця. Проблема свободи й неволі, особистості й натовпу, дійсності та мрії.

Мотив нівелювання самотньої особистості під впливом натовпу. Алегоричність образу білого коня Шептала. Єдність людини і природи.

Юрій Винничук. Повесть-казка «Місце для дракона».

Короткі відомості про митця. Розповідь про незвичайного дракона Грицька, який мріє не руйнувати та нищити, а творити та милуватися красою світу. Сучасний світ, у якому й досі живуть «драконячі закони». Роздуми про добро й зло, вірність і зраду доцільність самопожертви. Ідея звеличення благородства, самопожертви, людяності, які перемагають зраду,

авторська уява у романі-хроніці «Чорна рада». Особливості художнього відтворення історичної події – «чорної ради».

Адріан Кащенко.

Історична повість «Зруйноване гніздо»

(«Повість із часів скасування Запорозької Січі»). Відомості про автора. Твір про ліквідацію Запорозької Січі, козацьких вольностей та панування московських вельмож на землях зруйнованої Січі. Абсолютні, національні та громадянські цінності у творі. Персонажі твору як втілення незламності духу, сили волі, виживальності української природи. Оптимізм, віра у силу свого народу. Образ Запорозької Січі. Метафоричність і символічність назви твору. Поєднання кількох площин: реальної, сучасної персонажам, та спогадової.

Ліна Костенко.

«Маруся Чурай» (уривки з поеми).

Короткі відомості про авторку. Відображення історичної дійсності, в якій жила і творила народна піснярка, історія трагічної долі Марусі. Тема життєвої правди і таємничої долі кожної людської душі, неосудність трагічних рішень. Авторський погляд на легендарну історію. Ціннісний вимір твору: національні, громадянські та

	<p>Художні засоби виразності у творі. <u>«Пісня про Морозенка»</u>. Панорама загальнонаціональної боротьби із загарбниками в основі твору. Композиційні особливості пісні. Образ головного героя – лицаря-страдника, його прототипи.</p> <p>Пісні про боротьбу українців із іноземними загарбниками в XVII-XVIII століттях (за вибором учителя/учительки). <u>«Чи не той то хміль»</u>. Оспівування перемоги козацького війська в битві під Жовтими Водами. Засоби художньої виразності у змалюванні образу Богдана Хмельницького. <u>«Дарувала Катерина козакам лимани»</u>. Мотиви туги за свободою і рідною землею, оскарження Російської імперії.</p> <p>Історичні пісні про визвольні змагання в XX столітті (за вибором учителя/учительки). <u>«Виряджала мати сина під Крути до бою»</u>. Мотив суму, оплакування загиблих героїв під Крутами. Ідея самопожертви в боротьбі із загарбниками. <u>«Нічка була темна», «Ой у лісі, на полянці»</u>. <u>«Понад Хустом ворон кряче»</u>. Картини лицарської боротьби і загибелі повстанців. Патріотичні мотиви в піснях</p> <p>Староукраїнське письменство. Барокова поезія. Особливості</p>	<p>жорстокі закони й підступність.</p> <p><u>Галина Кирпа. Поезії «Мій ангел такий маленький», «Коли до вас темної ночі...»</u>. Світлий, мрійливий душевний стан ліричної героїні в поезії «Мій ангел такий маленький...». Віра в людину, яка несе у своєму серці частинку добра. Возвеличення волі, свободи, рівності, честі, благородства; засудження неволі в поезії «Коли до вас темної ночі...».</p> <p>Образи-символи у творі. Віршовий розмір твору. Узагальнення та систематизація вивченого за I семестр.</p> <p>Розділ 3. Кожен мріє про щастя випробування долею. <u>Михайло Коцюбинський. Повість «Дорогою ціною»</u>. Короткі відомості про митця. Пригодницький, романтичний сюжет твору. Сюжетні колізії з несподіваними поворотами, балансуванням на межі життя і смерті. Непереможне прагнення селян-кріпаків до вільного життя. Образи Остапа й Соломії, їхнє кохання як у вираження центральної сюжетної лінії повісті. Свідомий протест головних героїв проти насильства над волею людини. Романтичність, мужність і сила волі Соломії. Сюжетно-композиційні особливості твору. Час і вічність у повісті, символічні образи. Поетика назви. Пейзаж</p>	<p>сімейно-родинні цінності.</p> <p>Розділ 3. «Ще не було епохи для поетів, але поети для епох!» (Ліна Костенко) Слово поета на сторожі свободи, майбутнього рідного краю. Усвідомленість місії творців, просвітителів свого народу.</p> <p><u>Леся Українка. «Всі наші сльози тугою палкою», «Коли втомлюся я життям щоденним», «Завжди терновий вінець»</u>. Трагічні обставини життя поетки, її мужність і сила духу. Образ сліз як уособлення душевного стану ліричного героя. Усвідомлення необхідності боротьби («Всі наші сльози тугою палкою»). Оптимістичний погляд у майбутнє. Ідея братньої любові, солідарності між людьми у вільній, щасливій країні («Коли втомлюся я життям щоденним»). Образ-символ тернового вінця. Образ-мотив жертви. Справжня жертва як вияв свободи волі особистості («Завжди терновий вінець»). Антитеза.</p> <p>Тарас Шевченко. <u>«Думи мої...»</u>, <u>«Чигрине, Чигрине...»</u>, <u>«Тарасова ніч»</u>. Життєтворча сила слова-думи, думи-послання до свого народу. Віра у те, що засів живого слова зійде у серцях братів-українців і дасть плоди омріяної</p>
--	--	--	---

українського бароко. Релігійна та світська гілки барокової поезії. Особливості віршування (огляд).

Семен Климовський
«Іхав козак за Дунай».

Фольклорні мотиви, образна символіка вірша, особливості ритмомелодики.

Іван Величковський
«Дзигар із напівдзигарком».

Загальна характеристика збірки, її своєрідність. Популярна барокова тема часу в основі композиції творів.

Доба козацької України в сучасній літературі. Марія

Морозенко «Іван Сірко – великий характерник»

(скорочено). Коротка розповідь про письменницю та її історичну прозу. Історична основа повісті. Дитинство легендарного кошового отамана, формування його характеру. Надзвичайні здібності героя. Характеристика другорядних персонажів.

Міфологічний світ у повісті-фентезі.

Українці та кримські татари (4 години).

Давня література кримли (огляд).

Переказ «Фонтан сліз у Бахчисарайському палаці»:

зворушлива розповідь про історію кохання.

Ашик Омер: доля і творчість. Вірш

«Скажи-но, душе...» (переспів О.

Гончаренка) – ліричний роздум про сенс існування людини на землі, про

у повісті. Типові ознаки повісті.

ПЧ: Іван
Нечуй-Левицький

«Микола Джеря»,
Людмила

Старицька-Черняхівська

«Діамантовий перстень»,

Володимир Малик
«Фірман султана».

За гроші щастя не купиш.

Зародження українського професійного театру.

Театр корифеїв.

Іван Карпенко-Карий.
П'єса «Сто тисяч».

Короткі відомості про митця. Влада грошей як причина бездуховності й деградації людини. Висміювання тих, для кого багатство стало метою всього життя.

Образ Герасима

Калитки: ставлення до землі, праці й грошей, відсутність справжніх цінностей. Викриття хижацтва, жорстокості, ненаситної жадоби до

наживи, духовної обмеженості.

Засоби сатиричного

змалювання дійових осіб твору.

Жанрові особливості.

ПЧ: Тарас Шевченко
«Назар Стодоля», Іван

Котляревський
«Москаль-чарівник»,

Олена Кірічек «Вікно з вогнем».

Наполегливість і стійкість сучасних підлітків.

Оксана Радущинська.
Повість «Метелики в крижаних панцирах»

(скорочено). Короткі відомості про

письменницю.

Інклюзивність як норма життя в суспільстві.

Соціальний та

волі. Роздум про трагічну долю України, віра у те, що дух лицарства, козацької вольниці повіє над його краєм і збудить приспану силу.

Розділ 4. Мій всесвіт.
Іван Андрусак. Повість

«Сірка на порох».

Безстрашність, кмітливість і

самовідданість юної героїні повісті на ім'я

Сірка, яка опиняється в епіцентрі дуже гострих

подій, пов'язаних із боротьбою козаків

проти своїх ворогів. Козацька жертвність,

взаємовиручка і згуртованість головних

героїв твору, свідомий вибір цінностей.

Мотив нездоланності українського духу,

любові до рідної землі у поезіях українських поетів.

Богдан Лепкий.

Оптимізм, віра у переможність

українського вільнолюбного духу

(«Ми віримо»). Любов до рідного краю

(«Заспів»). Тема розлуки з рідним краєм

(«Журавлі»). Зорові та слухові образи

поезій. Художня майстерність.

Настрій ліричного героя.

Василь Симоненко.
«Задивляюся у твої зіниці»,

«Ми думаєм про вас».

Емоційне звернення до України, українців,

пророчий заклик до перемоги у битві за свободу та

істинну незалежність України.

Художні особливості поезій.

Образ ліричного героя.

	<p>джерела добра і зла. Східний колорит художнього стилю твору.</p> <p>Кримські татари та українці в сучасній українській літературі.</p> <p><u>Володимир Рутківський «Пастух Рашит» (розділ із книги першої тетралогії «Джури козака Швайки»).</u></p> <p>Історична проза у творчості письменника. Розповідь про зародження запорозького козацтва в тетралогії «Джури козака Швайки» (огляд). «Пастух Рашит» – ідея порозуміння та взаємодопомоги українців і татар. Проблема дружби та обов'язку. Образ козака Швайки – утілення лицарства.</p> <p>Із поезії XIX століття: стилі та жанри (9 годин).</p> <p>Україна XIX століття. Романтизм і реалізм як основні мистецькі напрями XIX ст. Своєрідність нової української поезії (огляд).</p> <p>Романтична поезія.</p> <p>Фольклорні мотиви творів. Особливості української романтичної поезії. Літературні угруповання поетів-романтиків, їхній творчий доробок (огляд).</p> <p><u>Євген Гребінка «Українська мелодія».</u></p> <p>Уявний діалог матері та дочки. Трагічна настроєвість вірша. Особливості римування.</p> <p><u>Михайло Петренко «Дивлюсь я на небо».</u></p> <p>Романтична пісенна лірика автора. Втілення мрій і поривань</p>	<p>психологічний аспекти повісті. <u>Внутрішня боротьба, наполегливість і стійкість головної героїні Ярини як шлях до перемоги.</u> Моральні позиції Артема, Олега, Карини, Ядвіги. Вибір правильного шляху до здійснення мрії. Утвердження оптимістичних настроїв і бажання особистісного зростання.</p> <p><u>Анастасія Швердіна. Повість «Крамниця щастя» (2–3 оповіді на вибір учителя/вчительки).</u></p> <p>Короткі відомості про письменницю. Пошук сучасними підлітками відповідей на вічні питання людства. Усвідомлення значення загальнолюдських цінностей як запоруки істинного щастя. Образ Світозара Даниловича – людини, яка здатна бачити радість у сірій буденності.</p> <p>ПЧ: Сергій Гридін «Не такий», Володимир Арєнев «Порох із драконових кісток», Дара Корній «Гонимарник», Анна Багряна «Вітрова гора», Наталія Довгопол «Знайти країну амазонок», Ірен Роздобудько «Арсен», Оля Русіна «Абрикоси зацвітають уночі».</p> <p>Розділ 4. Бути самим собою</p> <p>Сила поетичного рядка.</p> <p><u>Тарас Шевченко.</u></p> <p>Відомості про митця. Другий приїзд в Україну (1845–1847), арешт. <u>Поема «Кавказ».</u></p> <p>Розгорнутий ліричний монолог, звернений</p>	<p><u>Володимир Івасюк. Пісенна творчість («Червона рута», «Я піду в далекі гори», «Балада про мальви», «Водограй»).</u> В. Івасюк – герой мистецької оборони українського народу, його духовності. Емоційна насиченість творів. Образ ліричного героя у піснях.</p> <p><u>Леся Воронина. Оповідання «Білий птах повернувся додому».</u> Біографічна розповідь про дитинство і юність видатного українського актора Івана Миколайчука, який створив у кіно високохудожні образи українських патріотів, колоритних героїв, що наділені рисами чесною, безкомпромісної людини.</p> <p>Тема любові та бережливого ставлення до української мови.</p> <p><u>Дмитро Білоус «Якщо з українською мовою...».</u></p> <p><u>Максим Рильський. «Як парость виноградної лози».</u></p> <p><u>Микола Лотоцький. «Не говори: в нас мова солов'їна».</u> Ідейний зміст поезій. Художні особливості.</p> <p>Ціннісний вимір жертвовної війни.</p> <p><u>Володимир Скоростешський. Новела «Я – пілот МІ-8!».</u> Тема війни з росією у творі військового журналіста. Особливості побудови твору. Розповідь від першої особи. Ідейний</p>
--	--	--	--

	<p>особистості в образній картині вірша. Засоби художньої виразності у творі.</p> <p>Жанр балади в літературі романтизму.</p> <p><u>Тарас Шевченко</u></p> <p><u>«Причинна»</u>. Розповідь про ранню творчість поета. Жанрові особливості балади «Причинна». Риси романтизму в творі. Композиція, сюжет, поетика балади.</p> <p><u>Сучасні українські балади</u> (за вибором учителя/вчительки та учнів/учениць).</p> <p>Популярність жанру балади в сучасній художній літературі.</p> <p><u>Іван Драч «Балада роду»</u>. Морально-етичні проблеми в творі. Загальнолюдські цінності в буденних подіях. Їх авторське осмислення.</p> <p><u>Богдан Гура «Балада про мальви»</u>. Поетичне звернення до матерів, діти яких загинули на війні. Символічний образ мальви, його роль у розкритті ідеї твору.</p> <p><u>Анатолій Матвійчук «Кленова балада»</u>. Доля захисників України, відображена у творі. Вшанування пам'яті про полеглих воїнів.</p> <p>Гумор і сатира.</p> <p><u>П. Гулак-Артемівський «Дві пташки в клітці»</u>, <u>байки-казки</u> (за вибором учителя/вчительки).</p> <p>Стисло про біографію і байкарську майстерність письменника.</p> <p>Особливості байок-казок.</p> <p>Алегоричні образи в байці <u>«Дві пташки в клітці»</u>. Ідея прагнення</p>	<p>послідовно до кількох умовних адресатів. Епіграф до твору. Символічний образ титана Прометея. Авторське ставлення до зображуваного. Мотив засудження загарбницьких воєн й утвердження безсмертя народу.</p> <p><u>Поезія «Заповіт» («Як умру, то поховайте...»)</u>. Історія написання твору. Мотив єдності з рідною землею. Віра у свій народ і мрія про його щасливе майбутнє. Волелюбний настрій поезії. Посидання у творі минулого, теперішнього й майбутнього. Художні особливості вірша-заповіту.</p> <p><u>Поезія «Мені тринадцятий минало...»</u>. Роздуми про дитинство. Мотив усеperеможного життєлюбства, доброти, любові. Зміна емоційного стану незахищеної дитячої душі у великому й складному світі. Роль контрасту й інших художніх засобів у творі.</p> <p><u>Володимир Сосюра</u>. <u>Вірш «Любіть Україну!»</u>. Короткі відомості про митця. Маніфест патріотичних почуттів. Возвеличення палкої любові українців до рідного краю; заклик любити рідну землю.</p> <p>Щирість і схвильованість інтонацій твору. Образи-символи в поезії.</p> <p>Сучасна поезія про російсько-українську війну. <u>Мар'яна Савка</u>. <u>Поезія «Мій Бог формує всю ніч батальйони»</u>.</p>	<p>зміст. Відвага, патріотизм, рішучість головного героя. Образ війни.</p> <p>Підсумкові уроки. Розвиток мовлення.</p> <p>Розвиток творчості, написання есе, інтеграція медіаграмотності, удосконалення грамотності, узагальнення і систематизація вивченого, написання проєктів, проведення досліджень тощо.</p> <p>Позакласне читання. Література рідного краю.</p> <p><u>Михайло Старицький</u>. <u>«Облога Буші»</u>. <u>Борис Грінченко</u>. <u>«Байда»</u>. <u>Олександр Гаврош</u>. <u>«Врятувати Тараса Шевченка»</u>.</p> <p>Художні твори на вибір учителя/вчительки, учнів/учениць.</p>
--	--	---	--

до волі. Особливості віршування.

Степан Руданський
«Добре торгувалось»
«Не мої ноги».

Розповідь про життєвий і творчий шлях письменника. Жанр співомовки у його творчості. Комічне обігрування побутових ситуацій. Гумористичне й сатиричне зображення людських взаємин.

Реалістична поезія. Реалізм в українській поезії XIX ст., його особливості (огляд).

Павло Грабовський «Я не співець чудовної природи...», «До матері», «До Н. К. С.» (за вибором учителя/учительки).

Нарис життя і творчості письменника. Роль художнього слова в житті особистості, розкриття поняття прекрасного з позицій реалізму у вірші «Я не співець чудовної природи...». Звернення каторжанина до найдоррожчої людини у поезії «До матері». Лірична героїня вірша «До Н. К. С.» як символ жіночності й незламності у боротьбі з тиранією.

Романтична й реалістична проза XIX століття (9 годин).

Розвиток романтичної й реалістичної прози в українській літературі XIX ст., її особливості (огляд).

Микола Гоголь
«Сорочинський ярмарок» (скорочено). Біографічний нарис про письменника. Україна у творчості митця. Етнографічне тло, проблематика, система

Сергій Жадан. Поезія
«Чекають вечора люди, схожі на равликів...».

Твори для додаткового читання (1–2 твори на вибір учителя / учительки): Богдан-Ігор Антонич «Вірш про вірші», «Сад», Леонід Кисельов «Стати б хоч на менти лічені...», Микола Руденко «Листя на вербах од вітру дрижить», Ліна Костенко «Трамплін для сосен і снігів», Іван Малкович «Свічечка букви “ї”», Ігор Павлюк «Вирвуся. Здивуюся. Здригнуся», «Вертатись пізно», «Дівчинка», Ольга Деркачова «Хлопчик у камуфляжі і берцях рахує кроки шкільним подвір'ям», «Бережи його, Боже, так, як вмієш і знаєш лиш Ти...», Ольга Слоньовська «Минеться ніч, страшна рашистська ніч», «Сказала смерть: “Опей ось – мій!”», Світлана Холодна «Війна», Любов Якимчук «Він каже, що все буде добре», Дмитро Лазуткін «Реквієм на дощі», Тетяна Власова «Двадцять четверте лютого сталося вчора», Уріє Кадирова «Крим», «Мій прапор!».

Зерна істини в байках і гуморесках.

Григорій Сковорода. Байки «Ворона й Чиж», «Орел і Черепаха», «Блжоло і Шершень» (із збірки «Байки харківські»). Короткі відомості про митця. Алгоритичність і філософська мудрість у байках Г. Сковороди. Ідея «сродної праці» (праці за покликанням).

	<p>образів, риси романтичного стилю у повісті «Сорочинський ярмарок».</p> <p><u>Марко Вовчок</u> «Маруся» (скорочено). Біографічний нарис про письменницю. Історія написання повісті «Маруся». Сюжет твору, історичні події в його основі.</p> <p>Національно-патріотична ідея повісті. Образ головної героїні. Рис романтизму у творі.</p> <p><u>Іван Нечуй-Левицький</u> «Микола Джеря» (скорочено). Коротко про письменника. Повість-хроніка «Микола Джеря». Соціально- побутова проблематика твору. Сюжет і композиція. Образ гордого і сміливого українця-бунтаря. Вияви реалізму у творі. Україна XIX століття в сучасній літературі (за вибором учителя/вчительки).</p> <p><u>Олександр Гаврош</u> «Врятувати Тараса Шевченка» (скорочено). Реалістичне й фантастичне в повісті. Специфіка зображення історичних постатей.</p> <p><u>Петро Яценко</u> «Нечуй. Немов. Небач» (уривки). Історична доба та постаті історичних осіб. Реальне і фантастичне у творі.</p> <p>Драматургія XIX століття (7 годин). Своєрідність української драматургії XIX століття (огляд). Жанрова специфіка, особливості конфліктів, сюжетів та образної системи драматичних творів XIX ст.</p>	<p>Возвеличення праці, яка є сенсом щасливого життя. Засудження лінощів, ледарства, крадіжки. Мотив життя в гармонії зі світом. Особливості будови байок Г.Сковороди.</p> <p><u>Павло Глазовий</u>. Гуморески «Провидіння», «Допитливий син», «Чому букви різні», «Приманка». Короткі відомості про митця. Яскравість художніх образів. Щирість, дотепність, відкритість, оптимізм гуморесках. Народна мораль у творах митця та їхня актуальність.</p> <p>Для додаткового читання (на вибір учителя/вчительки):</p> <p><u>Євген Гребінка</u> «Ведмежий суд», Євген Дудар «Слон і Муха».</p> <p>Розділ 5. Кризь простір і час</p> <p>Детектив, пригоди, фантастика.</p> <p><u>Андрій Кокотюха</u>. Повість «Таємниця козацького скарбу» (скорочено)*****.</p> <p>Короткі відомості про митця. Небезпечні пригоди юних детективів під час літніх канікул. Образи Данька, Богдана й Галини. Кмітливість, винахідливість, рішучість, товариськість головних героїв. Відповідальність за свої вчинки. Інтрига в детективному творі. Засоби творення атмосфери таємничості.</p> <p><u>Таня Малярчук</u> «Мох Нох» або <u>Олесь Бердник</u> «Хто зважиться – вогняним наречеться» (1 твір на вибір учня /</p>	
--	---	--	--

Григорій Квітка-Основ'яненко
«Сватання на Гончарівці» (скорочено).
 Нарис життя і драматургічної творчості письменника. Жанрові особливості комедії «Сватання на Гончарівці». Соціально-побутовий конфлікт в її основі. Комічні ситуації, їх художні функції. Характеристика дійових осіб. Риси класицизму у творі.

Михайло Старицький
«За двома зайцями» (скорочено). Стисла розповідь про письменника. Актуальність проблематики п'єси «За двома зайцями». Історія створення. Характеристика дійових осіб. Моральна й національна підоснови конфлікту. Засоби гумору та сатири.

Література рідного краю (2 години на рік).
 Художні твори літератури рідного краю (за вибором учителя/вчительки та учнів/учениць).

Найцікавіше з літературних новинок (2 години на рік).

Узагальнення та систематизація вивченого за рік (4 години – по 2 на семестр).

учениці чи вчителя / вчительки).
Таня Малярчук. Повість «Мох Нох». Короткі відомості про письменницю. Протистояння добра і зла. Роздуми про майбутнє людства. Образ Мох Нох, її боротьба за право знати правду. Почуття обов'язку, дотримання обіцянки. Значення дружби й взаємодопомоги. Обстоювання особистих переконань. Усвідомлення та подолання стереотипів. Відображення у творі моральних проблем людства. Прагнення до щасливого майбутнього, випробування на шляху до нього. Особливості фентезійного світобачення.

Олесь Бердник. Повість «Хто зважиться – вогняним наречеться» (скорочено)*****
 Короткі відомості про митця. Розповідь про фантастичну мандрівку до невідомих планет. Любов до прекрасного, відповідальність за прийняте рішення, уміння вчасно прийти на допомогу врятовують не тільки казкову планету, а й нашу Землю. Протистояння добра і зла.

ПЧ: Олена Рижко «Дівчина з міста», Ольга Купріян «Солоні поцілунки», Галина Пагутяк «Королівство», Тетяна Рубан «На північ від кордону», Ніна Бічуя «Звичайний шкільний тиждень», Олександр Зубченко «Перемагаючи долю», Олесь Бердник

		<u>«Зоряний корсар». Макс Кідрук «Мексиканські хроніки».</u> Узагальнення та систематизація вивченого за рік.	
--	--	---	--